

นวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
สู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช*
INNOVATION OF CULTURAL KNOWLEDGE AND LOCAL WISDOM
MANAGEMENT FOR COMMUNITY DEVELOPMENT
IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

จุฑาสกนภ์ บุญนำ

Jutasakhon Boonnam

นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์

Nilrat Nawakitphaitoon

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail:Jutasakhon_boon@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ นวัตกรรม การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน คือการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามความคิดเห็น แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ความถี่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ องค์ประกอบการจัดการความรู้วัฒนธรรม ประกอบด้วย การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัดที่จับต้องได้ และการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ใช่วัดที่จับต้องไม่ได้

2. การพัฒนานวัตกรรมกระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรอง การแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้

คำสำคัญ: นวัตกรรมจัดการความรู้, วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น, การพัฒนาชุมชน

ABSTRACT

This research aimed to 1) study, analyze, and synthesize the innovation of knowledge, cultural and local wisdom management to the community development of Nakhon Si Thammarat Province, and 2) develop the innovation of knowledge, cultural and local wisdom management in the community development of Nakhon Si Thammarat Province. This mixed-method research applied quantitative and qualitative research, the research tools included document analysis, interview, questionnaire, opinion, and quality assessment form, and the data were analyzed using content and frequency analysis.

The research showed that:

1. The study results of an analysis and synthesis of knowledge management components included the management of knowledge, culture, and local wisdom for tangible objects and the management of knowledge, culture, and local wisdom for intangible objects.

2. The innovation development of the knowledge, cultural, and local wisdom management process included the indication, creation, and seeking of knowledge, systematic knowledge management, processing and screening, knowledge exchange, and learning.

Keywords: Knowledge management innovation, Culture and local wisdom, Community development

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีความก้าวหน้าในการพัฒนาเทคโนโลยี เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในทุกมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคม และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการครอบงำทางด้านความคิด การมองโลก แบบแผนการประพฤติกฎีปฏิบัติการบริโภคนิยม และปัญหาทางสังคมวัฒนธรรมอื่น ๆ ตามมา อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการหย่าร้างและความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการมีค่านิยมที่เบียดเบียนหรือไม่พึงประสงค์ของสังคม นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยที่จะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.8 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในขณะที่จำนวนประชากรวัยแรงงานได้เริ่มลดลง ส่งผลให้เกิดการขาดแคลน แรงงานในภาวะที่ผลิตภาพแรงงานไทยก็ย่ำต่ำ เนื่องจากปัญหาคุณภาพแรงงาน ความล่าช้าในการพัฒนาเทคโนโลยีและปัญหาในการบริหารจัดการ จึงเป็นข้อจำกัดในการเพิ่มขีดความสามารถ

ในการแข่งขัน และศักยภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการสร้างรายได้ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคุณภาพคนพบว่า ยังมีปัญหาในแต่ละช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่อง ถึงกันตลอดช่วงอายุตั้งแต่พัฒนาการไม่สมวัย ในเด็กปฐมวัย ผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และทักษะ ของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ขณะที่ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ครอบครัวมีรูปแบบที่หลากหลายและเปราะบางสูงส่งผลกระทบต่อการบ่มเพาะให้เด็กเติบโตอย่างมี คุณภาพ ประกอบกับการเลือนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาในวัฒนธรรมผ่านสังคม ยุคดิจิทัล ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่าง เหมาะสม ส่งผลต่อวิถีชีวิต ค่านิยม ทักษะคิด และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะ ต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่ม เด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกาย และใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้และ ทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพควบคู่กับการพัฒนา คนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม ส่วนรวมมีทักษะ ความรู้และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐาน ของการมีสถาบันสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชนและภาคเอกชนที่ร่วมกันพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง อีกทั้ง ยังเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยในมิติวัฒนธรรม พบว่า มีปัจจัยที่ต้องเร่งรัดการ ดำเนินงาน หลายประการ อาทิ 1) การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรัก ความหวงแหนและ ภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การยกระดับการบริหารจัดการมรดกและ ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจ 3) การนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้า และบริการที่ตรงกับความต้องการของตลาด 4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ 5) การพัฒนารูปแบบและเทคนิค การแสดงของไทย ให้มีความทันสมัย น่าสนใจและได้มาตรฐานในระดับสากล 6) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ทาง สังคมในมิติทางวัฒนธรรม 7) การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความสำคัญของประชาคม อาเซียนในมิติ 2 ศาสนาวัฒนธรรม 8) การส่งเสริมและยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรม ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แบบครบวงจร 9) การนำมิติทางศาสนา วัฒนธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 10) การบูรณาการ การดำเนินงานศาสนาและ วัฒนธรรม ทั้งนี้ การขับเคลื่อนการพัฒนาดังกล่าวต้องมีความสอดคล้องกับ กรอบทิศทางการ พัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

จากปัญหาข้างต้นการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง อันจะเป็นข้อมูลนำไปสู่การจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัฒนาต่อยอดให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ นวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน คือเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ และสังเคราะห์ โดยวิธีการศึกษาตามแนวคิด (สุภางค์ จันทวานิช, 2556) วิธีการศึกษาเอกสารตามตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศึกษาค้นคว้าประกอบนวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยวิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary study) วิเคราะห์องค์ประกอบ การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) สังเคราะห์โดยวิธีการสังเคราะห์ตามแนวคิด สุภางค์ จันทวานิช สังเคราะห์การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการสังเคราะห์เอกสาร (Documentary synthesis)

2. ผู้วิจัยได้พัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชน โดยการตรวจสอบคุณภาพตามการประเมินคุณภาพของกัสกี (Guskey) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) ทั้ง 4 ด้าน ด้านความเหมาะสม (Propriety) พิจารณาจากความครอบคลุมองค์ประกอบการใช้ถ้อยคำ สำนวน การจัดกลุ่ม หรือลำดับของเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมกับสถานการณ์ ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) พิจารณาจากความสามารถในการนำไปสู่การปฏิบัติด้านความสอดคล้อง (Congruity) พิจารณาจากความสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ บริบทของบุคลากร ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) พิจารณาจากผลดีที่เกิดจากนวัตกรรม เป็นการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำผลมาปรับปรุง ทดลองนำร่อง กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ปรับปรุงนวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. แหล่งข้อมูล /ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

แหล่งข้อมูล คือ หนังสือ เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการแนวคิด ทฤษฎี นวัตกรรม การจัดการความรู้ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตหรือจัดทำย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี สืบค้นจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านนวัตกรรม ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการความรู้ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบการศึกษาเอกสาร (Documentary study) มีลักษณะเป็นรายการ ศึกษาเอกสารงานวิจัย บทความเกี่ยวกับการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2 แบบวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) มีลักษณะเป็นรายการ วิเคราะห์เพื่อสรุปหลักการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อความเข้าใจโดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสาร

4.3 แบบสังเคราะห์เอกสาร (Documentary synthesis) มีลักษณะเป็น รายการหลักการแนวคิดทฤษฎีการวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ การจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.4 แบบประเมินความเหมาะสม นวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช เมืองค้ประกอบองค์ประกอบ ของการประเมิน ตามการประเมินคุณภาพของ กัสกี (Guskey) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) ทั้ง 4 ด้าน ด้านความเหมาะสม (Propriety) พิจารณาจากความครอบคลุมองค์ประกอบการใช้ ถ้อยคำ สำนวน การจัดกลุ่ม หรือลำดับของเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมกับสถานการณ์ ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) พิจารณาจากความสามารถในการนำไปสู่การปฏิบัติ ด้านความ สอดคล้อง (Congruity) พิจารณาจากสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ บริบทของบุคลากร ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) พิจารณาจากผลดีที่จะเกิดขึ้นนวัตกรรมการจัดการความรู้

4.5 แบบประเมินคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วน วัด 5 ระดับ มีค่าคะแนนและการแปลค่าคะแนน มาตราส่วนประมาณค่า โดยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

5. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

5.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือแบบ วิเคราะห์เอกสาร (สุภาพค์ จันทวานิช, 2556)

5.2 ผู้วิจัยสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร ตามขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูลแบบวิเคราะห์เอกสาร

5.3 ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างแบบสังเคราะห์เอกสาร ตามหลักการแนวคิด กรอบแนวคิด การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.4 ผู้วิจัยนำแบบการสังเคราะห์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอคำแนะนำ ปรับปรุงและแก้ไข

5.5 ผู้วิจัยศึกษาเกณฑ์การประเมินคุณภาพนวัตกรรม องค์ประกอบของการ ประเมินนวัตกรรม มาสร้างแบบประเมินคุณภาพ

5.6 ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างแบบประเมินคุณภาพ มาพัฒนา เป็นแบบประเมินคุณภาพ

5.7 ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างของแบบประเมินคุณภาพ จำนวน 5 ตัวเลือก

5.8 นำแบบประเมินที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปหาผู้เชี่ยวชาญในการ ตรวจสอบและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัย โดยวิธีการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

5.9 นำผลจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC) (สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา การวิเคราะห์ เอกสารข้อมูลตามความเหมาะสมสอดคล้องของแบบประเมินรูปแบบ โดยใช้การคำนวณค่า ดัชนีความสอดคล้องตามสูตร Rowinelli and Hambelton (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2544)

5.10 นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 และปรับปรุงแก้ไขให้มีความ ชัดเจน ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและจัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 นำแบบศึกษาเอกสารที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำ มาใช้ในการศึกษา เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สื่อต่าง ๆ และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.2 นำแบบวิเคราะห์เอกสารที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วมาใช้ในการ วิเคราะห์เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สื่อต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.3 นำแบบสังเคราะห์เอกสารที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วมาใช้ในการ สังเคราะห์เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สื่อต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ นวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.4 ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการประเมิน นวัตกรรม

6.5 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวม

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

7.1 นำข้อมูลแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ในตารางวิเคราะห์เนื้อหา

7.2 ผู้วิจัยใช้ความถี่ของข้อมูลที่แจกแจงโดยเลือกใช้นักศึกษานักการศึกษาที่มีความถี่สูงมาใช้ในการวิจัย

7.3 ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลเป็นโครงร่างองค์ประกอบและเกี่ยวกับนวัตกรรม การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.4 นำแบบประเมินที่ได้รับทั้งหมดมาวิเคราะห์สถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการ คำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

7.5 วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของการประเมินตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพ นวัตกรรมโดยค่าโดยค่าเฉลี่ย \bar{x} ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลค่าเฉลี่ยเป็นระดับ คุณภาพ หลังจากเก็บข้อมูลแล้วผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ย \bar{x} วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของแบบประเมินคุณภาพโดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และแปลค่าเฉลี่ยเป็นระดับความเหมาะสม เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปล ความหมายที่ตั้งไว้ แล้วสรุปว่า ความเหมาะสมในระดับใด เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน

ผลการวิจัย

นวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาหลักการเกี่ยวกับองค์ประกอบ นวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย

การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัตถุที่จับต้องได้ (Material culture must be) หมายถึง สิ่งของหรือวัตถุอันเกิดจากความคิดและการประดิษฐ์ขึ้นมา ของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน ศิลาจารึก หนังสือ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย เครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น

การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ใช่วัตถุจับต้องไม่ได้ (Non-material culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เป็นวัฒนธรรม ทางด้านจิตใจ เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม แนวคิด ศิลธรรมจรรยา กฎหมาย พิธีกรรม ศิลปะการแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับเกิดจาก ประสบการณ์ การฝึกฝนในกลุ่มของตนว่าดีงาม ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของชาติ จะเกิดขึ้นได้นั้น ล้วนมาจากการมีวัฒนธรรมทางจิตใจเป็นสำคัญ

- กระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย
1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการพิจารณาว่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่ชุมชนนครศรีธรรมราช จำแนกประเภทได้ รูปแบบใด มีองค์ประกอบอะไร สามารถถ่ายทอดความรู้หรือการสอนลงในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ได้
 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) เป็นการสร้าง แสวงหา รวบรวมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ทั้งภายใน/ภายนอกชุมชน รักษาความรู้เดิม เพื่ออนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนไว้
 3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เป็นการกำหนด โครงสร้างความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งชนิด ประเภท เพื่อให้สืบค้น เรียกคืน และใช้งานได้ง่าย โดยใช้ระบบฐานข้อมูล สารสนเทศในการจัดเก็บ
 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) เป็นการปรับปรุงรูปแบบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ฐานข้อมูล
 5. การแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ (Exchange knowledge and learning) เป็นการนำความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ในไปใช้ เกิดการเรียนรู้ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

อภิปรายผล

นวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชผลการวิจัยซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถนำไปสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ นวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวิธีการศึกษาเอกสารวิเคราะห์เอกสาร และสังเคราะห์เอกสาร มีองค์ประกอบดังนี้ 1) การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัตถุที่จับต้องได้ (Material culture must be) หมายถึง สิ่งของหรือวัตถุอันเกิดจากความคิดและการประดิษฐ์ขึ้นมาของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน ศิลปจารึก หนังสือ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย เครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น 2) การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ใช่วัตถุจับต้องไม่ได้ (Non-material culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เป็นวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม แนวคิด ศีลธรรมจรรยา กฎหมาย พิธีกรรม ศิลปะการแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับเกิดจากประสบการณ์ การฝึกฝน ในกลุ่มของตนว่าดีงาม ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของชาติจะเกิดขึ้นได้นั้น ล้วนมาจากการมีวัฒนธรรมทางจิตใจเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับกนกวรรณ ชูชาญ การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า ความรู้ทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Knowledge) คือความรู้ชัดแจ้ง Explicit Knowledge) ที่สามารถมองเห็น สัมผัสหรือจับต้องได้ มีลักษณะเป็นกายภาพ (Tangible) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ศิลปจารึก พงศาวดาร หนังสือ ตำรา เป็นต้น ซึ่งความรู้ทางวัฒนธรรมประเภทนี้ค่อนข้างยากต่อการสูญหาย และ 2) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Knowledge) มีคือความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ที่ไม่สามารถมองเห็น สัมผัส หรือจับต้องไม่ได้ มีลักษณะไม่เป็นกายภาพ (Intangible) เช่น ภาษา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือ (กนกวรรณ ชูชาญ, 2552)

2. กระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการพิจารณาว่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่ชุมชนนครศรีธรรมราช จำแนกประเภทได้ รูปแบบใด มีองค์ประกอบอะไร สามารถถ่ายทอดความรู้หรือการสอนลงในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) เป็นการสร้าง แสวงหา รวบรวมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ทั้งภายใน/ภายนอกชุมชน รักษาความรู้เดิม เพื่ออนุรักษ์ สืบสาร

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนไว้ แยกความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้วออกไป 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เป็นการกำหนดโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งชนิด ประเภท เพื่อให้สืบค้น เรียกค้น และใช้งานได้ง่าย โดยใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในการจัดเก็บ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) เป็นการปรับปรุงรูปแบบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้ครบถ้วนสมบูรณ์เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ฐานข้อมูล 5) การแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ (Exchange knowledge and learning) เป็นการนำความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ไปใช้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการของทับทิม เป็งมล และคณะ การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่า กระบวนการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ทับทิม เป็งมล และคณะ, 2561) และกิตติคุณ ดิชนะ และฉัตรวรัญ องค์กรสิทธิ์ การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของคนไทยเชื้อสายมาลายู จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา 7 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความต้องการ 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน 3) การแสวงหาและสร้างความรู้ 4) การรวบรวมความรู้ 5) การจัดเก็บความรู้ 6) การดึงความรู้มาใช้และแบ่งปัน และ 7) การผนึกฝังความรู้ และวนกลับมาเริ่มต้นทำซ้ำที่กระบวนการแรก เพื่อให้การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเกิดความยั่งยืนตลอดไป (กิตติคุณ ดิชนะ และฉัตรวรัญ องค์กรสิทธิ์, 2560)

สรุป

จากการดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยที่ได้นำเสนอแล้วนั้น ปรากฏว่าได้ผลบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนั้นผลการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ นวัตกรรมจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัตถุที่จับต้องได้ (Management of cultural knowledge and local wisdom through tangible objects)
 2. การจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ใช่วัตถุจับต้องไม่ได้ (Management of cultural knowledge and local wisdom that are not intangible)
- กระบวนการจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย
1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)
 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
 3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)
5. การแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ (Exchange knowledge and learning)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรนำนวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นปรับใช้กับชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการจัดการความรู้โดยการทำเป็นกรณีศึกษา
2. ควรนำนวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาขั้นตอนต่อไปทดลองใช้กับชุมชนโดยคำนึงถึงบริบทชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
3. ควรมีผลการดำเนินงานเป็นระยะ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ชูชาญ. (2552). การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). ร่างกรอบทิศทางการยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม ตามกรอบทิศทางการยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กิตติคุณ ติชนะ และฉัตรวรรณี องค์กรสิทธิ์. (2560). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของคนไทย เชื้อสายมาลาญ จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 9(2), 179-187.
- ทับทิม เป็งมล และคณะ. (2561). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 2(3), 93-106.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุริยวิยาสัน.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2544). หลักการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). ทฤษฎีการประเมิน (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2556). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช และนางลักษณ วิรัชชัย. (2543). ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนา
คุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย :
การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.